

GOD KOMT TOT ONS IN DE EUCHARISTIE

Op donderdag 18 augustus hield kardinaal Danneels de eerste catechese voor de jongeren te Keulen. Hieronder vindt u de geschreven neerslag van zijn woorden. De uitgesproken tekst kan u elders op deze website ook zelf beluisteren.

Wat komt er spontaan als beeld bij je op als je het woord 'God' hoort? Is dat: iemand die vraagt, die eist zelfs, iemand die bepaalt, die beslist,... Of iemand die niet veel belang heeft? Als 'God' wordt uitgesproken zouden we één ding moeten denken, namelijk: dat is iemand die ons graag ziet. "Alles begon met God, het water en het licht en de mens en het vuur en de liefde." Wie liefheeft – en God is daarin niet anders – wenst dichterbij te komen bij degene die hij bemint. God wenst dat ook. Maar Hij heeft er lang over gedaan. Het eerste wat hij deed is het scheppen van de zon, de planeten, de maan, ... En Hij zei: "Nu kunnen ze toch iets over mij weten. Laat ze kijken naar de schepping: daar ben ik. In de schepping kom ik dichterbij hen, want dat zijn mijn werken."

Later heeft Hij gezegd: "Inderdaad, Ik ben in de schepping, dat zijn mijn werken, waardoor ze mij zouden moeten kunnen zien. Hoe graag ik de mensen zie, wil ik tonen in mijn werken. En die worden van dag tot dag mooier, naargelang we verder en dieper kunnen kijken in het heelal, tussen de sterren. Maar Hij zei: "Ik wil dichterbij komen." En Hij begon te spreken doorheen profeten. En inderdaad, in het spreken kom je duidelijk dichterbij, toon je je liefde. Want als wij geen liefde hebben voor iemand, dan zeggen we: "Met die spreken we niet meer". Maar als je werkelijk lief hebt, dan moet je spreken. God sprak door profeten. En Hij zei: "Dit is dichterbij. Maar toch nog niet zo dicht. Want woorden vergaan en vervliegen. Ze hebben geen permanente tegenwoordigheid. De profeet doet zijn mond open en dan ben Ik daar. Hij sluit zijn mond en Ik ben weer weg." God wou dichterbij komen.

Toen kwam Hij in zijn eigen Zoon, mens. En Hij was heel dichtbij. Hij was zo dicht, dat we niet alleen de klank van zijn stem in onze oren konden horen, maar ook onze blik op hem konden vestigen. Zoals Johannes die zei: "dat ik Hem met mijn ogen heb gezien, met mijn oren heb gehoord en met mijn handen heb betast." Zo is God nu heel dicht gekomen. Dat moest toch genoeg zijn, dacht God. Nu zullen ze me wel leren kennen. Jezus stierf en ging terug naar zijn Vader. God zei: "Ik wil toch nog bij de mensen blijven". En hij bleef. Want Jezus, op de avond voor zijn lijden, nam brood en wijn en zei: "Dat ben Ik, die met u blijft tot het einde van de tijden". Daar is het grootste bewijs dat God ons graag ziet en dicht bij ons wil komen. Zo dicht zelfs, dat we Hem met de mond nuttigen, dat Hij bij ons naar binnen gaat. Dat is nog veel meer dan Johannes, die kon zeggen: "Ik heb hem gehoord, gezien en betast". Dichterbij dan de communie, kan God niet meer komen. En zo is de eucharistie het bewijs van zijn liefde in Zijn Zoon, tot het uiterste toe.

Schroomvol God naderen

Vaak is, in onze ogen, de eucharistieviering een samenraapsel, als met een borstel bijeengevaagd en in een zak vergaard zoals afval. En je schudt dat dooreen. Wat omhoog komt, komt eerst en daarna iets anders. De eucharistie lijkt een onsamenhangend samenraapsel van heel veel elementen: lezingen, gebeden, voorbeden, eucharistisch gebed, de vredeskus... Allemaal dingen los aan mekaar gezet, zoals wagonnetjes op een spoor. En niemand weet waarom het ene eerst komt, het volgende op de tweede plaats, enzovoort.

Maar is dat wel zo? Neen, het is merkwaardig hoe in het verloop van de eucharistie hetzelfde proces van toenadering en dichterbij komen van de liefde perfect te merken is. Eucharistie is zeker geen zaak van een aantal dingen bijeen gooien en zeggen: 't is te nemen of te laten. Het is niet een menu zonder volgorde. Er zit een heel diepe orde in het verloop van de

eucharistie. Eucharistie is de geschiedenis van de toenadering van de liefde, ook onder mensen.

Wat is het eerste wat mensen doen, als ze mekaar beginnen graag te zien? Als het echt het begin is van een echte liefde - dat wil zeggen niet om te nemen, maar om te geven - dan is het eerste wat iemand denkt: waarom ik en geen ander? Ben ik die liefde waard? Elke echte liefde begint dan ook met schroom. Schroom in de zin van: waar heb ik dit aan verdiend? En verdienen kan je het zeker niet, want liefde is een soort geschenk, dat uit de hemel naar je komt en je bent dat absoluut niet waard en je kan het ook niet verdienen.

Dit gevoel van schroom zien we ook in het begin van de mis. Ook in de eucharistie meten we de afstand tussen Hem die komt en ons. Schroomvol naderen we en zeggen we: "ik belijd dat ik niet van uw hoogte ben. Ik beken dat ik een kleine mens ben. En ik weet niet waaraan ik dit verdiend heb." Dat zeggen we in de schuldbelijdenis. Het is de afstand inschatten tussen jezelf en de Liefde die komt, vrij en onverdiend. De schuldbelijdenis is niet op je borst kloppen en neerkijken op je kleinheid en je valpartij. De echte schuldbelijdenis is veel meer een durven kijken naar Gods barmhartigheid. God is niet zo geïnteresseerd in alle details van onze zonden. Hij kent ze al allemaal. Maar Hij zegt wel: "Waarom denken ze alleen aan hun eigen valpartij en niet aan Mij?"

Het gaat dus om het schroomvol God naderbij komen. Zoals de muurschildering van de Driekoningen, vooraan in de Sint Albertus Magnuskerk. Schroomvol kijken de koningen naar de kribbe. Ze schatten de afstand in tussen hen en het Kind. Welnu, als een liefdesgeschiedenis begint, is dit een van de eerste elementen. Natuurlijk zijn er ook momenten dat we blij zijn en niet te veel denken aan de vraag of we het wel waard zijn. Dat horen we ook aan het begin van de mis. We beginnen te jubelen: "Heer, wij loven u, wij prijzen en aanbidden u en zeggen u dank". Dat zijn de momenten van uitbundigheid tussen het besef van onze onmacht en tegenstrijdigheid. Want als je iets onverdiend krijgt, juich je het op bepaalde momenten uit om dan terug te keren tot de waarheid.

Het begin van de eucharistie is: in de waarheid gaan staan. En iedere liefde moet ook in de waarheid beginnen. Dat wil zeggen: mij niet overschatten, hem of haar niet onderschatten. Dat geldt ook voor God. Ik zou zeggen: dit is de fase van de kennismaking.

Confrontatie met het anders-zijn van God

In elke liefdesgeschiedenis maak je vervolgens mee dat de andere, die je graag ziet, toch wel een stuk anders is, dan dat je bij het begin vermoed had. De andere vraagt andere dingen, zou andere dingen willen en heeft bepaalde voorkeuren, die je niet wist en heeft soms zelfs duidelijk bepaalde ideeën waar je van verschiet. Dat doet God ook, in de woorddienst. Hij doet ons de bijbel lezen. In de bijbel staan veel dingen die je zo niet aanvaardt, die je tegen de haren instrijken. "Als men je op de rechterwang slaat, bied dan je linkerwang aan." De lezingen zijn een moment van confrontatie met de werkelijkheid van diegene die tot u gaat komen, in dit geval: God.

God leest in de liturgie op zondag langs drie stadia. De eerste lezing is altijd uit het Oude Testament. Daar lees je over de geschiedenis van de valpartijen van het volk Gods, vroeger. Wat ze allemaal niet hebben gedaan en misdaan. Maar God keert altijd weer terug. Iedere keer dat ze het breken, maakt God het weer. De tweede lezing is uit Paulus. Dat is de geschiedenis van het volk nu. Paulus zegt vele dingen over zijn gemeenschappen. Hij vertelt over dingen die niet goed zijn en over andere dingen die wel goed zijn. Het is een soort preek van een pastoor voor zijn gemeenschap. En de derde lezing is altijd uit het evangelie. Dan horen we Jezus zelf. Die drie poorten, via de voorvaderen, de huidige gemeenschappen

en wat Jezus uiteindelijk wil, zijn de periode van de confrontatie en soms zelfs van het schrikken.

Groeien naar eenheid

Daarna komt het aanbrenge van de gaven of de tafeldienst. Over het aanbrenge van de gaven wordt dikwijls gezegd: "Als je met brood en wijn wil werken, moet je dat inderdaad aanbrenge." Dat wordt dan gewoon utilitair beschouwd, vergelijkbaar met iets te eten gaan halen uit de keuken. Is het alleen maar zoiets? Offerande? Neen, want als je goed kijkt naar wat we aanbrenge, brood en wijn, dan zie je dat dit de mooiste dingen van de Schepping zijn. De diepste gift van de aarde is het graan. Daarvan maken we het brood. De diepste en mooiste vrucht van de wijnstok, van een plant, is de wijn. Het mooiste van de aarde en het mooiste van de vruchten dragen we aan. De priester zegt trouwens: "Gezegend zijt Gij God, Heer van al wat leeft, uit uw milde hand hebben wij het brood ontvangen, aan U dragen wij op de vrucht van de aarde, het werk van onze handen, maak het voor ons tot brood van eeuwig leven." We brengen dit alles dus samen aan het altaar. En dan kan God handelen. Als God iets gaat doen, doet Hij het met wat wij aanbrenge. Het is vergelijkbaar met de geschenkjes die een ontluikende relatie ondersteunen. En wij geven alles wat wij hebben.

Dan komt er een nieuwe fase in de relatie, namelijk het moment van het intieme gesprek. Daar komt dan niemand meer tussen. Het is enkel God en jezelf. In het eucharistische hooggebed, zoals we dat noemen, spreken wij met God. Met Hem alleen. We spreken niemand anders. Vanaf de pefatie wordt er niet meer met de mensen gesproken die in de kerk zitten. Er wordt gewoon, alleen met God gesproken. Maar niet met God, als was Hij een soort vlakke muur, wit, egaal, zonder reliëf. Onze God is niet zo. De God van de islam is zo, helemaal homogeen, ongekend en mysterieus. Dat is bij ons ook, maar er zit nog iets meer in: reliëf. Er is namelijk de Vader, de Zoon en de heilige Geest. We spreken tot die drie. Da's het grote verschil met de natuurreligieuze manier van bidden, waar men zich concentreert op een egaal vlak. In het christelijk geloof zit diepte.

We beginnen met het spreken tot de Vader. Hoe doen we dat? In alles wat we aan God de Vader zeggen, zit iets in van Hem loven en danken. Zo bidden tot de Vader. Dat is de plaats van het dankgebed. De Zoon is niet hoog en verheven zoals de Vader. Hij is onze broer en loopt naast ons. Ons blikrichting is dus niet naar boven. Hoe bidden wij tot Hem? Wij herdenken Hem, hoe hij heeft geleden, in de avond voor zijn lijden en zijn dood. Christus benaderen we in het hooggebed met woorden van herinnering. We bidden ook: "doe dit tot Mijn gedachtenis..."

De heilige Geest is nog iets anders. Bij het gebed tot de Vader strekken we de armen uit naar boven toe. Tot Christus bidden we meer vertrouwelijk. Hij staat naast ons. De blikrichting is zijdelings. Bij het bidden tot de Geest is je gebedsrichting naar binnen gekeerd. Hij woont in je, zit in je hart. En wij bidden dat de Geest zou komen. "Daal neer over deze gaven en over deze heel gemeenschap..."

Met deze drie personages gaan wij het intieme gesprek aan. Eigenlijk is er nog een vierde personage: de Kerk. Onze blik op de kerk is vragen: God, zorg ervoor. Maar we aanbidden de Kerk niet. De Kerk zit niet in ons,... Alles wat we in de canon vinden over de Kerk is voorspraak van gebed voor de mensen, voor de zieken, voor de paus, bisschoppen en de hele kerk, voor de levenden en doden,... Tot de Kerk bidden we altijd met woorden van zorg.

Heel dit gesprek tot de drie personages eindigen we door alles nog eens opnieuw vast te nemen met de woorden: "Door Hem en met Hem en in Hem, zal uw naam geprezen zijn, Heer onze God, almachtige Vader, in de eenheid van de heilige Geest, hier en nu en tot in

eeuwigheid.” Dan is het intieme gesprek afgehandeld. We zijn God dan heel dicht genaderd. God is met zijn liefde heel dichtbij.

Eenwording

Dan bidden we het Onze Vader en geven elkaar de vredesgroet, de vredeskus. Dan komt, zoals in elke liefdesgeschiedenis, het moment van de vereniging. Want de liefde streeft naar eenwording. In de eucharistie is dat precies zo. We kunnen niet méér een worden met Hem dan door de communie. We eten en drinken Hem en God komt in ons, intiemer dan dat we ooit met één mens kunnen omgaan. Alleen met God kunnen we zo intiem omgaan.

Dat zijn de vier fases van de liefde onder de mensen en met God. En dan zie je ook dat de eucharistieviering geen los samenraapsel is van alle soorten losse, separate dingen, wagonnetjes van een trein, die aan mekaar gehaakt zijn op een artificiële manier. Er zit een heel diepe orde in. Het is het verhaal van Gods liefde voor de mens.

Het is zeer belangrijk te zien dat die eenwording op het einde betekent dat het echt de Christus is, die daar is. Anders is het gewoon een symbolisch iets, een veredelde kus of handdruk. De communie is geen veredelde handdruk, maar een een- worden met zijn Ik en al wat God is. Het is Hem, helemaal. Dat noemt men: de reële tegenwoordigheid van Christus in de eucharistie. Maar wat is dat dan precies? Dat is niet helemaal duidelijk. En hoe kunnen we dat verstaan? We kunnen dat niet helemaal uitleggen.

Misschien denk je: die leerlingen, hadden het toch veel eenvoudiger dan wij. Als Jezus zei: “dit brood zal ik zijn, of deze beker is mijn bloed”, dan konden zij dat misschien wel gemakkelijk aanvaarden, want ze kenden toch geen scheikunde. En inderdaad, ze kenden dat niet. Maar als je denkt dat de apostelen dit zomaar konden aanvaarden, dan overschat je hen. Toen Jezus daar de eerste keer over sprak en zei “wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, zal eeuwig leven”, zijn alle joden die stonden te luisteren weggegaan. En ze zeiden: “Dat kan niet. Dat is een taal die ons tegen de borst stoot. Wij kunnen dat niet uitleggen.”

Jezus heeft ze niet tegengehouden en gezegd: je moet dat goed verstaan. Dat is een teken van iets, een soort symboliek. Als hij dat zou gezegd hebben, zouden een aantal van hen misschien wel gezegd hebben: Nu begrijp ik het. Maar Jezus zei dat niet. Hij herhaalde het nog eens: wie mijn vlees niet kauwt – hij gebruikt dus nog een sterker woord – en mijn bloed niet drinkt...

Jezus vroeg vervolgens aan Petrus en de leerlingen wat zij gingen doen. Gingen zij ook weggaan? Petrus zei niet tegen Jezus: “Nee, Jezus, voor ons is dat geen probleem. Wij kunnen dat.” Petrus zegt: “Waar zou ik naartoe moeten gaan?” Misschien dat hij terug kon gaan naar Galilea met zijn boot om weer te beginnen vissen. En dan zouden alle mensen zeggen: hij is weer terug. Maar dat kon Petrus niet. En hij zegt: Ik blijf bij U.

Welnu, in de eucharistie hangt alles af van die reële tegenwoordigheid. Dat is natuurlijk niet fysisch. Jezus kan je niet vastpakken. Hij heeft geen lichaamstemperatuur. Maar er zijn nog heel veel andere manieren van volledige tegenwoordigheid, dan de pure fysische werkelijkheid. Brood is fysische werkelijkheid. De wijn ook. Die dingen zijn ook echt aanwezig in de eucharistie. Maar er is zoveel meer. Liefde, kan je dat vastpakken? Schoonheid, kan je dat vastpakken? Er zijn zoveel vormen van echte aanwezigheid van de dingen die niet onder onze zintuigen vallen.

Nu zal je zeggen: hoe kan ik dan weten dat God echt bestaat en er is? Als de postbode bij je langs komt en je zit achteraan in huis en je hoort iets in de brievenbus vallen, dan weet je dat de postbode is langs geweest. Maar er gebeurt niets. Maar als de postbode aanbelt met een aangetekende zending en die in je eigen handen geeft, dan zeg je altijd iets, bijvoorbeeld:

dank je postbode. Dan begin je te spreken. Hetzelfde geldt voor God. Als je nooit spreekt met God, nooit iets zegt tegen Hem, dan kan hij niet echt worden. Want je spreekt tegen een persoon, niet tegen iets. Tegen iets kan je niet blijven spreken, normaal toch niet.

De ideale manier om te spreken tot God, want dat kunnen we zo moeilijk doen wanneer de eucharistie verder loopt en zeker niet als priester, omdat hij ook de regie van de viering in handen moet houden, is de aanbidding. Dat verinnerlijkt het gebeuren van de eucharistie in een langere tijd. Vanavond is er zo'n gelegenheid hier tot aanbidden. Kom er naar toe, als je zin hebt om een keertje langer na te denken over de vier stadia van de liefde van God: het naderen, het confronteren, het intieme gesprek en de eenwording.
(Opgetekend door Rita Boeren)